

L A P I N L A H T I

3.3.2026

**Lapinlahden
hyvinvointisuunnitelma
2026-2029**

Hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

Tämä hyvinvointisuunnitelma on jatkoa Lapinlahden laajalle hyvinvointikertomukselle 2021-25

Sisältää myös suunnitelmat:

- Osallisuussuunnitelma
- Yhdenvertaisuussuunnitelma
- Tasa-arvosuunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma
- Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelma
- Arjen turvallisuussuunnitelma

"Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa."

Lastensuojelulaki 12 §

"Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. - - Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista."

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §

"Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa."

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 5 §

L A P I N L A H T I

Suunnitelmatyön prosessi ja seuranta

Hyvinvointisuunnitelma on työstetty Lapinlahden kunnan laajan hyvinvointikertomuksen 2021-25 pohjalta. Suunnitelman teossa kunnan HYTE-ryhmänä on toiminut kunnan johtoryhmä. Suunnitelman työstössä mukana on ollut myös kunnan eri toimialoja, ja kunnan koko henkilöstöllä on ollut mahdollisuus kommentoida suunnitelmaluonnosta.

Lisäksi suunnitelman teossa on ollut eri tavoin ja eri vaiheissa mukana järjestöjen, seurakunnan ja hyvinvointialueen edustajia, Lapinlahden ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön verkosto, kunnan lapsi- ja perheneuvosto, nuorisovaltuusto sekä ikäihmisten- ja vammaisneuvosto.

Suunnitelman toteutumista seurataan vuosittain Lapinlahden kunnan hyvinvointiraportissa.

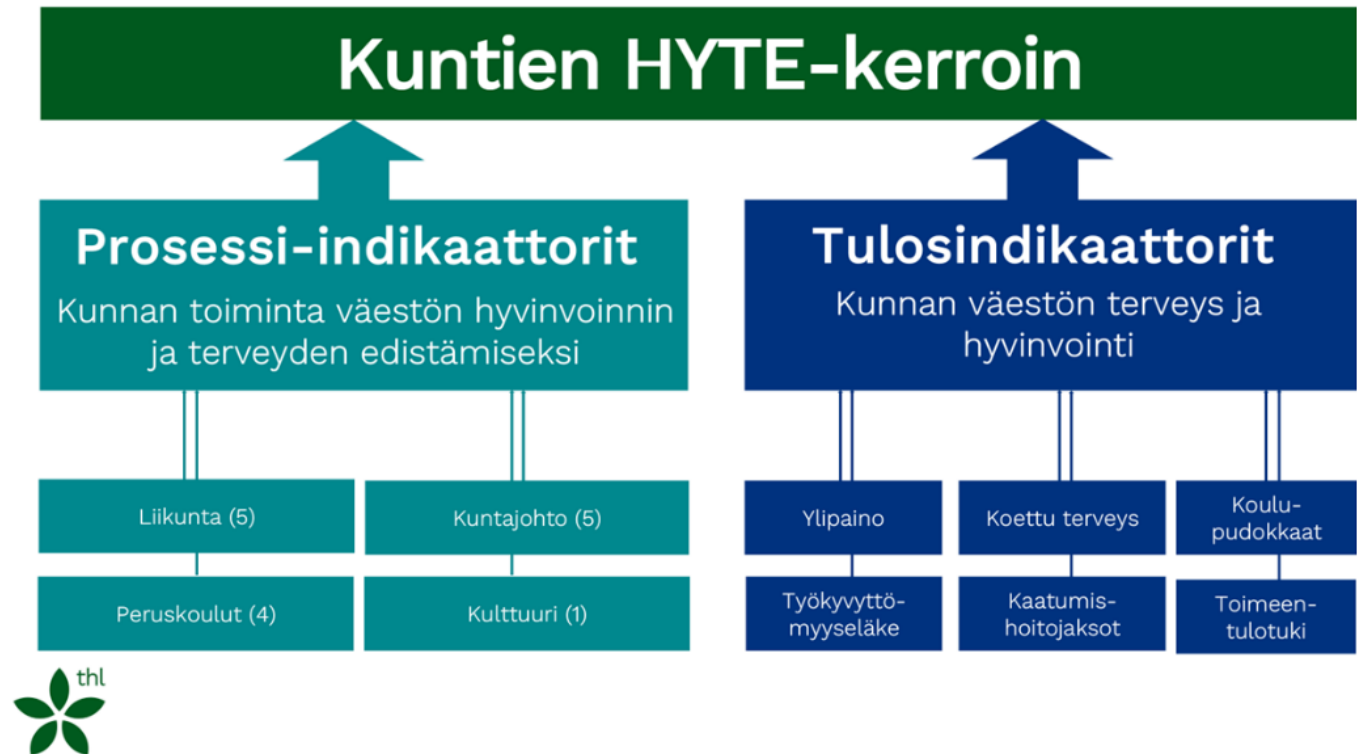
L A P I N L A H T I

Mittarit ja tilastot

- TEA-viisari: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin.
- Kouluterveyskysely: THL järjestää kouluterveyskyselyn kouluihin joka toinen vuosi. Kouluterveyskysely tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten koetusta terveydestä, hyvinvoinnista, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta. Kyselyyn vastaavat perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaiset sekä 8. ja 9. luokkalaiset, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kunnat saavat koulukohtaiset tulokset omaan käyttöön, ja kuntakohtaiset tulokset julkaistaan soveltuvilta osin myös THL:n sähköisessä tulospalvelussa.
- Muut tilastot: Muita hyvinvointisuunnitelmatyössä käytettyjä tilastoja ovat esimerkiksi THL:n ylläpitämässä Sotkanet-tilasto- ja indikaattoripankissa julkaistut sosiaali- ja terveysalan tilastot sekä Pohjois-Savon alueella kerätyt kokemuksellinen hyvinvointikysely sekä päihdetilannekysely.
- Tietojen keräyksessä käytetään myös esimerkiksi eri palveluihin liittyviä erillisiä tilastokantoja, poliisin tilastoja sekä kunnan omia tilastointeja palveluista.

HYTE-kerroin

Valtionrahoituksen kannustin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön on valtionosuuden lisäosa, eli HYTE-kerroin. Lisäosan suuruus määräytyy prosessi- ja tulosindikaattorin perusteella, ja indikaattorit voivat määrääjain vaihdella. HYTE-kertoimeen vaikuttavia indikaattoreita ja HYTE-kertoimen kehitystä seurataan vuosittain Lapinlahden hyvinvointiraportissa.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet

- Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
 - Päihteetön ja mielekäs arki
 - Terveelliset elämäntavat
 - Turvallisuus
- Kulttuuri hyvinvoinnin voimavarana

L A P I N L A H T I

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Rakenteet ja nykytilanne

Lapinlahden kunnassa toimii vaikuttamistoimieliminä lapsi- ja perheneuvosto, nuorisovaltuusto sekä ikäihmisten- ja vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielimillä on läsnäolo- ja puheoikeus kunnanvaltuustossa. Yhdistysyhteistyö on tiivistä ja sitä halutaan edelleen kehittää.

Väestön ikääntyminen ja välimatkat kunnan sisällä haastavat hajauttamaan palveluita taajamien välillä ja kehittämään myös digipalveluiden käyttöä.

Tavoitteet

- Vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) vakiinnutetaan käyttöön
- Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on säännöllistä
- Tuemme kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia
- Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöä
- Ikäihmiset ja vähemmistöt (vammat, maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt) kokevat olevansa osa yhteisöä
- Keräämme tietoa sukupuolten hyvinvointieroista palveluiden kehittämistä varten
- Tuomme palveluita lähelle kuntalaisia ja edistämme kuntalaisten digivalmiuksia

"Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä."

Kuntalaki 22 §

"Viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia."

Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi."

Yhdenvertaisuuslaki 5 §

"Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. – Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. – Naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa huomioon 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa."

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 4 §

Tavoite: Vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) vakiinnutetaan käyttöön

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Laaditaan strategian mukainen vaikutusten ennakkoarvioinnin pohja lakisääteisillä näkökulmilla ja tehdään päätös pohjan käytöstä	Johtoryhmä	Päätös ja ohje EVAn käytöstä tehty kyllä/ei Tehtyjen vaikutusten ennakkoarviointien määrä TEA-viisari: Päätösten ennakkoarviointi käytössä
Laaditaan kirjallinen ohje vaikutusten ennakkoarvioinnista asioiden valmistelijoille ja esittelijöille	Johtoryhmä	
Otetaan strategian mukainen vaikutusten ennakkoarviointi käyttöön	Asioiden valmistelijat	
Täydennetään vaikutusten ennakkoarviointia lisäpohjilla (päivitetään jo olemassa olevia tarvittaessa)	Johtoryhmä	

Tavoite: Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on säännöllistä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Yhdistys- ja liikuntafoorumit 2 x vuodessa	Liikuntasihteeri, kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori, hyvinvointipäällikkö	Avustusten euromäärä (toiminta-avustukset, tapahtuma-avustukset)
Avustusten euromäärä vähintään vuoden 2026 tasolla	Kunnanhallitus	Toimitila-avustukset, kpl Tapahtumanjärjestäjän opas laadittu
Selkeytetään kolmannen sektorin yhteistyötä tapahtumien järjestämisen osalta	Kansalaisopisto, kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori, liikuntasihteeri Kulttuuriroihi	
Tuemme yhdistysten toimintaa tarjoamalla varattavia tiloja	Tekninen toimi, hyvinvointiosasto, sivistysosasto	

Tavoite: Tuemme kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Varataan vuosittain budjettiin määräraha osallistuvaan budjetointiin	Kunnanhallitus, johtoryhmä	Osallistuvan budjetoinnin määräraha/vuosi ja toteutettu idea/ideat
Palveluiden palautekäytäntöjen yhtenäistäminen ja palautteen kerääminen ja käsittely säännöllisesti	Kaikki yksiköt	Palautekäytäntöjen yhtenäistäminen tehty kyllä/ei
Erilaisista vaikutus- ja osallistumisen mahdollisuuksista viestiminen kuntalaisille säännöllisesti	Hallinto, hyvinvointiosasto, viestintätiimi	Vaikuttamis- ja osallistumisviestintä kirjattu viestintäsuunnitelmaan kyllä/ei
Kuntalaisten aktivoiminen harrastus- ja yhteiskunnalliseen toimintaan kansalaisopiston kautta	Kansalaisopisto	Kuntalaisaloitteiden määrä Naapuriapu-sovelluksen käyttäjämäärä ja aktiivisuus Kansalaisopiston opiskelijamäärä/vuosi Kansalaisopiston luentojen ja niille osallistuneiden määrä/vuosi

Tavoite: Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuutta vahvistetaan lasten kokouksin, omavalintapäivillä ja lapsille suunnatuin toive- ja palautekyselyin.	Varhaiskasvatus	Nuorten/nuorisovaltuuston tekemät aloitteet ja lausunnot, lukumäärä
Nuorisovaltuusto ja oppilaskunnat tuovat nuorten näkökulmaa aktiivisesti esille kunnassa	Nuorisovaltuusto	Lapsi- ja perheneuvoston tekemät aloitteet ja lausunnot, lukumäärä
Lapsi- ja perheneuvosto tuo lasten ja perheiden näkökulmaa aktiivisesti esille kunnassa	Lapsi- ja perheneuvosto	Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (Sotkanet 4812, 4703, 4705)
Yhteisöllisyys näkyy koulujen lukuvuosisuunnittelussa	Koulut	Erittäin heikko osallisuuden kokemus (Sotkanet 5680, 5681)
Oppilaat ovat aktiivisia yhteisöllisyyden luoja koululla: aktiivinen tuki-/tutoroppilastoiminta, oppilaskunta, kummioppilaat, ryhmäyttämispäivät	Koulut	Nuorisotyön kahvivälkät kouluilla/vuosi lukumäärä
Koulujen ja nuorisotyön yhteistyö tukee nuorten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta	Koulut Nuorisotyö	
Vaikuttajien ja nuorten kohtaamispäivä joka toinen vuosi	Nuorisotyö Valtuutetut	

Tavoite: Ikäihmiset ja vähemmistöt (vammat, maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt) ovat aktiivinen ja näkyvä osa yhteisöä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Ikäihmisten- ja vammaisneuvosto tekee aktiivisesti aloitteita ja kannustaa viiteryhmäänsä aloitteiden ideointiin	Ikäihmisten- ja vammaisneuvosto	Ikäihmisten- ja vammaisneuvoston tekemät aloitteet ja lausunnot, lukumäärä
Otetaan esteettömyys huomioon kunnan rakentamisessa ja tapahtumissa mahdollisuuksien mukaan	Tekniset palvelut	Esteettömyys huomioitu tapahtuman järjestäjän oppaassa; esteettömyysohjeet saatavilla kaikille; järjestetyt esteettömyyskävelyt
Kunnan viestinnässä otetaan huomioon saavutettavuus	Viestintätiimi	Viestintätiimissä suoritettavat saavutettavuuskoulutukset
Jalkautetaan käyttöön Sateenkaarevat-hankkeen tuloksia ja materiaaleja	Sateenkaarevat-hanke	Tervetuloa kuntaan –tilaisuudet pidetty 2xvuodessa
Etsitään Sateenkaarevat-hankkeelle jatkomahdollisuuksia		
Tervetuloa kuntaan –tilaisuudet muuttajille 2 x vuodessa (toinen näistä maahanmuuttajille suunnattu)	Elinvoimapäällikkö	

Tavoite: Keräämme tietoa sukupuolten hyvinvointieroista palveluiden kehittämistä varten

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Kuntalaisten hyvinvoinnissa seurataan sukupuolittaisia hyvinvointieroja	Hyvinvointipäällikkö	Hyvinvointiraportissa ja laajassa hyvinvointikertomuksessa esitetty hyvinvointi-indikaattorit sukupuolittain aina kun tieto on saatavilla

Tavoite: Tuomme palveluita lähelle kuntalaisia ja edistämme kuntalaisten digivalmiuksia

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Kirjasto tukee lähipalveluiden saatavuutta ja tekee palveluiden saatavuutta tukevaa yhteistyötä	Kirjasto	Kirjaston fyysiset käynnit Varpaisjärvi ja Lapinlahti Kelan asiointipisteen aukiolo molemmilla kirjastoilla Kirjastolla järjestetty digineuvonta (3. sektori)
Nuorisotyö tuo palvelut lähelle nuoria	Nuorisotyö	Nuorisotalojen kävijämäärät Varpaisjärvi ja Lapinlahti Jalkautuvan nuorisotyön kohteet vuoden aikana
Kansalaisopisto tuo toiminnan lähelle asukkaita ja madaltaa kynnystä digilaitteiden hyödyntämiseen	Kansalaisopisto	Kansalaisopiston ryhmien osallistujamäärä eri kylillä Verkkoluennot, määrä/vuosi Tietotekniikan opetuksen tuntimäärä Etäopetuksen tuntimäärä

Päihteetön ja mielekäs arki

Rakenteet ja nykytilanne

Lapinlahdella ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin on kunnanhallitus.

Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö kunnassa on päihdetilanteen seuraamista, tiedottamista, yhteistyötä ja mielekkäiden vapaa-ajanmahdollisuuksien tarjoamista.

Lapinlahdella toimii ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön ryhmä, jossa on edustajia kunnan eri toimialoilta, hyvinvointialueelta, seurakunnasta ja yhdistyskentältä. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti, ja tavoitteena on yhteisen tilannekuvan jakaminen sekä tietoisuuden lisääminen tarjolla olevista palveluista.

Tavoitteet

- Tuemme perheitä kasvatustyössä
- Tuemme lasten ja nuorten päihteettömyyttä ja mielenterveystaitoja nuorisotyössä, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa sekä puututaan kiusaamiseen
- Tuemme yhteistyöllä kaikkien kuntalaisten päihteetöntä elämää ja mielekästä arkea
- Tarjoamme kuntalaisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia harrastaa

*”Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.
- - Kunnan toimielimen ja hyvinvointialueen tehtävänä on:*

- 1) huolehtia alueensa päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;*
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;*
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään;*
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan, kunnassa erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa;*
- 5) huolehtia siitä, että 1–4 kohdassa tarkoitetut toimet sovitetaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.”*

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 5 §

Painopisteen yhteiset indikaattorit

- Mielenterveysindeksi, ikävakioitu (Sotkanet 5651)
- Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1 000 asukasta (Sotkanet 1278)
- Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista (Sotkanet 3218)

Päihteetön ja mielekäs arki

Tavoite: Teemme yhteistyötä, joka tukee kaikkien kuntalaisten päihteetöntä elämää ja mielekästä arkea

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Lapinlahden EPT/EMT-ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja kuvaa toiminnan ja palvelut kunnan verkkosivuille	EPT/EMT-ryhmä	Kuvaus tehty kyllä/ei Ryhmän tapaamiset toteutuneet 4xvuodessa
Mahdollistetaan tavoitetta tukevaa kolmannen sektorin toimintaa mm. hankeyhteistyöllä	Hyvinvointiosasto	Yhteistyöhankeiden vaikuttavuusmittarit ja kohderyhmät
Vakiinnutetaan nuorisotyön monialaisen ryhmän toiminta	Hyvinvointipäällikkö ja nuorisotyö	Nuorisotyön monialaisen ryhmän kokoontumiset toteutuneet 2xvuodessa
Suoritamme PAKKA-toimintamallin mukaiset ostokokeet	Hyvinvointipäällikkö, nuorisotyö	Ostokokeet tehty kyllä/ei

Tavoite: Tuemme perheitä kasvatustyössä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Varhaiskasvatuksen toiminnalliset perheillat tukevat perheiden yhdessä tekemistä	varhaiskasvatus	Vuoden aikana järjestetyt Yhdessä Aika –keskustelut, määrä Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan (Sotkanet 4831, 329, 338)
Yhdessä Ajat ovat käytössä varhaiskasvatusikäisten lasten ja perheiden ongelmien ennaltaehkäisyssä	varhaiskasvatus	
Huoltajien illat kouluissa Kotiväen illat lukiolla	Koulut, lukio	

Tavoite: Tuemme lasten ja nuorten päihteettömyyttä ja mielenterveystaitoja varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja nuorisotyössä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Varhaiskasvatuksessa painotetaan tunnekasvatusta tärkeänä osa-alueena arjessa ja tunnetaitoryhmissä	varhaiskasvatus	Korkea positiivinen mielenterveys (Sotkanet, kouluterveyskysely 4715, 4717)
KiVa-koulu käytössä kaikissa kouluissa Verso käytössä Matin ja Liisan koulussa	koulut	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (Sotkanet 4834, 1514, 3913)
Kouluissa puututaan päihteiden käyttöön tai muihin huolta herättäviin asioihin turvallisuussuunnitelmien ja yhteisen oppilashuoltosuunnitelman mukaisesti	Koulut	Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista (Sotkanet, kouluterveyskysely 5362, 5363,)
Yhteisölliset oppilashuoltoryhmät kokoontuvat säännöllisesti	koulut	
Lukio lähtee mukaan School to belong -ohjelmaan	lukio	Kohtaamisten määrät nuorisotyössä/vuosi (nuorisotilastot)
Päihde- ja mielenterveysteemat mukana nuorisotyön vuosikellossa	nuorisotyö	
Etsivä nuorisotyö, Valpas-toiminta, kouluvalmentaja ja nuorisotilat tukevat nuorten elämänhallintaa ja tekevät matalan kynnyksen palveluohjausta nuoren tarpeen mukaan	Nuorisotyö	Saapas-toiminnan vapaaehtoisten määrä, koulutukset ja jalkautumiset
Tuetaan nuorten turvallista ja päihteetöntä vapaa-ajanviettoa nuorisotyön ja vapaaehtoistoimijoiden yhteistyöllä	Nuorisotyö, Saapas-vapaaehtoiset	

Tavoite: Tarjoamme kuntalaisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia harrastaa

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Tarjotaan lapsille ja nuorille mielekkäitä vapaa-ajan harrastuksia koulujen yhteydessä	varhaiskasvatus, koulut, nuorisotyö, kansalaisopisto ja konservatorio	Koulujen harrastustoiminta ja harrastamisen Suomen malli; kerhojen määrä ja osallistujamäärä/vuosi
Kansalaisopisto tarjoaa kuntalaisille monipuolisia harrastusmahdollisuuksia	Kansalaisopisto	Kansalaisopiston ja konservatorion opetustuntimäärät/vuosi
Konservatorio tarjoaa musiikin perusopetusta	Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste	Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (Sotkanet, kouluterveyskysely 27, 24, 25)
Kirjastolla on lainattavissa soittimia, liikuntavälineitä, pelejä, kausikortteja	Kirjasto	Lainattavat erikoisaineistot –lista kirjaston verkkosivulla

Terveelliset elämäntavat

Rakenteet ja nykytilanne

Terveellisten elämäntapojen tukipilarit ovat ravitsemus, liikunta ja lepo. Kunnan palveluissa edistämme erityisesti terveellistä ravitsemusta sekä liikuntaa kuntalaisten elämässä. Lapinlahdella varhaiskasvatuksessa terveellisten elämäntapojen omaksumista edistävät erityisesti varhaiskasvatuksen ruokakasvatusryhmä sekä liikuntavastaavien verkosto. Kouluissa ja oppilaitoksissa liikunta ja terveellinen ravinto ovat mukana arjessa, opetussuunnitelman mukaisena opetuksena, oppilashuoltotyöryhmissä sekä erilaisissa teemapäivissä ja tapahtumissa.

Kaikille kuntalaisille kunta tarjoaa liikuntamahdollisuuksia esimerkiksi ylläpitämällä liikuntapaikkoja ja tarjoamalla liikunnallisia harrastuksia kansalaisopistossa.

Painopisteen yhteiset indikaattorit

- Diabetesindeksi, ikävakioitu (Sotkanet 5661)
- Sairastavuusindeksi, ikävakioitu (Sotkanet 5641)
- Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi, ikävakioitu (Sotkanet 5649)

Tavoitteet

- Edistämme lasten ja perheiden terveellisiä elämäntapoja varhaiskasvatuksessa
- Koululaiset liikkuvat koulupäivän aikana ja vapaa-ajalla
- Edistämme terveellisiä ruokailutottumuksia kunnassa
- Kuntalaisille on tarjolla monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja niistä viestitään aktiivisesti

Tavoite: Edistämme lasten ja perheiden terveellisiä elämäntapoja varhaiskasvatuksessa

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Varhaiskasvatuksen ruokakasvatusryhmässä toiminnan tavoitteet • ruokakasvatusta toteutetaan ja kehitetään suunnitelmallisesti vuodenajat ja juhlapäivät huomioiden • Varhaiskasvatuksen henkilökunta osallistuu ruokakasvatukseen liittyviin koulutuksiin • Varhaiskasvatusyksiköissä on käytössä ruokakasvatukseen liittyviä materiaaleja • Lapsia osallistetaan ruokailutilanteiden järjestämiseen • Perheitä rohkaistaan lasten aistilähtöisen ruokakasvatuksen pariin • Kutsutaan yhteistyöhön 3. sektori ja yritykset	Varhaiskasvatuksen ruokakasvatusryhmä Varhaiskasvatus	Nykytila.fi, kokonaispisteet Seuranta-virveli, neljän osa-alueen kokonaispisteet Lihavuuden yleisyys 2-6-vuotiailla (Sotkanet 3232)
Varhaiskasvatuksessa käytössä liikunta-aamupäivät		
Liikkuvan varhaiskasvatuksen käytännöt ja Seuranta-Virveli käytössä kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä		

Tavoite: Koululaiset ja opiskelijat liikkuvat koulupäivän aikana ja vapaa-ajalla

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Kouluilla käytössä liikunnan vuosikellot	Koulut	Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa (Sotkanet 3905, 3924,) Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky ind. 5477 Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky ind. 5478
Kouluilla käytössä pitkät liikuntavälitunnit, välituntivälineitä ja aikuisen ohjaamaa välituntiliikuntaa	Koulut Kouluvalmentaja	
Koululaiset osallistuvat itse aktiivisen välituntitoiminnan järjestämiseen välkkärivastaava-toiminnassa	Koulut Koululaiset	
Tiivistetään nuorisotyön ja urheiluseurojen yhteistyötä nuorisotaloilla; urheiluseurojen jalkautumiset nuokkarille	Nuorisotyö Urheiluseurat	
Nuorisotyössä tarjolla ja nuorten aktiivisessa käytössä matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia (liikunnalliset vr-pelit, pihapelit, retkeily-ulkoilu- ja liikuntavälineitä)	Nuorisotyö	
Lukiossa toteutetaan vuosittainen hyvinvointitapahtuma (sisältöjä monipuolisesti terveellisistä elämäntavoista, jaksamisesta ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista); arjessa käytössä liikuntapäivät ja taukoliikunta	Lukio	

Tavoite: Edistämme terveellisiä ruokailutottumuksia kunnassa

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Osallistumme yhteistyöhön ruokailudatan kehittämiseksi (Foodnutri-hanke)	Foodnutri-hanke Hyvinvointipäällikkö	Ei syö koululounasta päivittäin (Sotkanet 3904, 3923)
Kouluilla käytössä Maistuva koulu -toimintamallit	Koulut	Lihavuuden yleisyys (Sotkanet 3236, 3234)
Nuorisotyössä ravitseminen ja ruoan valmistus on osa toimintaa	Nuorisotyö	Foodnutri-hankkeen omat tilastot, valitaan tarkemmin hankkeen edetessä
Ruokapalvelutoimittaja sitoutuu ravitsemussuosittelun noudattamiseen	Sivistysosasto	
Kunta ottaa huomioon ravitsemussuositukset omissa tarjoiluissaan	Koko kunta	
Paikallisten ruokapalveluiden kuvaaminen kunnan verkkosivulle	Viestintätiimi	

Tavoite: Kuntalaisille on tarjolla monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja niistä viestitään aktiivisesti

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Uuden liikuntahallin rakennus (alkaa 2027)	Tekninen osasto, liikuntasihteeri	Liikuntapaikkojen käyttötilastot
Liikuntapaikkoja on maksutta tarjolla kuntalaisille, yhdistyksille ja seuroille	Tekninen toimi, liikuntasihteeri	Myönnettyjen kulkuoikeuksien määrä kuntosaleille ja halleille
Tuemme kyliä liikuntamahdollisuuksien ylläpidossa (latuavustus)	Tekninen toimi	Liikuntapaikkojen PTV-päivitys tehty kyllä/ei
Liikunta näkyy sosiaalisen median viestinnässä sekä kunnan että liikuntatoimen kanavilla	Liikuntasihteeri, kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori	Liikunnan TEA-viisari, kokonaispistemäärä
Liikunnan verkkosivujen päivitys ja liikuntapaikkojen päivitys Palvelutietovarantoon	Liikuntasihteeri	Kansalaisopiston liikunta- ja tanssikurssien opetustunti- ja opiskelijamäärät
Kartoitetaan liikkumattomuuden syitä sekä kuntalaisten tarpeita ja toiveita liikuntakyselyllä	Liikuntasihteeri, hyvinvointipäällikkö	Luontoliikuntapaikkojen/virkistysalueiden kehittämishankkeet kohteen toimijoiden kanssa
Teemme aktiivista seura- ja kolmannen sektorin yhteistyötä	Liikuntasihteeri, hyvinvointipäällikkö	
Kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuksia liikuntaharrastuksiin	Kansalaisopisto	
Huomioimme luontoliikunnan ja luonnon kokonaisvaltaiset terveysvaikutukset virkistysalueiden viestinnässä ja kehittämisessä	Viestintä, elinvoimapalvelut, tekniset palvelut	

LAPINLAHTI

Turvallisuus

Rakenteet ja nykytilanne

Kokemuksellisen hyvinvointikyselyn mukaan Lapinlahti koetaan kokonaisuudessaan turvalliseksi paikaksi elää. Liikenneturvallisuuteen vaikuttavat kuntakeskustaa hyvin läheltä kulkevat 5-tie ja junarata. Kunnassa toimii liikenneturvallisuustyöryhmä ja liikenneturvallisuustyötä ohjaa Ylä-Savon ja Siilinjärven Liikenneturvallisuussuunnitelma. Huomiota ovat kiinnittäneet myös ikäihmisten kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen ajoittain suuri määrä sekä ajoittainen ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen yleisillä paikoilla. Nämä kolme teemaa muodostavat hyvinvointisuunnitelman turvallisuus-painopisteen kärjen.

Tavoitteet

- Ikäihmisten kaatumiset ja putoamiset vähenevät
- Liikenne on turvallista
- Yleisten paikkojen ilkivaltaan ja häiriökäyttäytymiseen puututaan tehokkaasti

Lisäksi seurattavat tilastot

- Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt/1000 vastaavan ikäistä (Sotkanet 3095)
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta (Sotkanet 3113)

Tavoite: Ikäihmisten kaatumiset ja putoamiset vähenevät

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Ikäihmisten terveyteen ja kodin turvallisuuteen liittyviä materiaaleja kerätään saataville kunnan verkkosivulle ja kirjastojen lehtilukusaleihin	Hyvinvointipäällikkö, kirjasto, liikuntasihteeri	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä ind. 3959 Kansalaisopiston kurssitarjonta ja luennot, kurssien ja luentojen määrä: tuolijumppa, soveltava ja/tai kevyt jumppa, voima- ja tasapainoharjoittelu, ikääntyneiden terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät luennot
Hiekotus ja katujen kunnossapito: Jalankulku- ja pyöräilyväylät kunnossapidon 1-luokassa Kokeilu pihaliittymien tarkemmasta puhdistuksesta asukkaan iän tai vammaiskortin perusteella (jatko päätetään kokeilun perusteella)	Tekninen osasto	
Ehkäisevän päihdetyön ryhmässä mukana ikäihmisten näkökulma	Lapinlahden EPT/EMT-verkosto	
Kansalaisopistossa on tarjolla ikäihmisten terveyteen, lihaskuntoharjoitteluun ja tasapainoon liittyviä kursseja	Lapinlahden kansalaisopisto	
Pyrimme mukaan Voimaa vanhuuteen –ohjelmaan ja teemme tavoitetta tukevaa kolmannen sektorin ja hankeyhteistyötä	Hyvinvointipäällikkö, liikuntasihteeri	

Tavoite: Liikenne on turvallista		
Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Liikenneturvallisuustyöryhmä jakaa liikenneturvallisuustietoa toimijoille säännöllisesti	Liikenneturvallisuustyöryhmä	Liikenneturvallisuustyöryhmän kokoontumiset Vuoden aikana tehdyt liikenneympäristön turvallisuutta parantavat toimenpiteet (kunta/tekninen toimi) Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta (Sotkanet 3898) Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet (OTIn Liikennevahinkoportti)
Liikenneturvallisuusteemasta viestitään kunnan kanavissa säännöllisesti	Kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori, viestintätiimi	
Liikenneturvallisuus mukana nuorisotyön vuosikellossa sekä aina tarvittaessa ilmiöiden ja tarpeen mukaan	Nuorisotyö	
Kouluilla liikenneturvallisuus mukana teemapäivissä sekä aina tarvittaessa ilmiöiden ja tarpeen mukaan	Koulut	
Varhaiskasvatuksessa liikennekasvatus mukana retkillä, arjessa ja teemapäivissä	Varhaiskasvatus	

Tavoite: Yleisten paikkojen ilkalta ja häiriökäyttäytymiseen puututaan tehokkaasti

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Yhtenäistämme ja tehostamme käytäntöjä ja toimialojen välistä yhteistyötä ilkalta- ja häiriökäyttäytymisen tilanteissa	Nuorisotyön monialainen ryhmä Tekninen osasto Hyvinvointiosasto	Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset (Sotkanet 3114) Ilkivallan ja huoltaherättävän käytöksen havaitsemisen ja raportoinnin toimintamallit päivitetty kyllä/ei; ilkivallan tilastoimisen käytäntö luotu kyllä/ei
Kirjaston valvonnan tehostaminen kameravalvonnan uudistuksella ja vartiointin yhteistyöllä	Kirjasto Hallinto Vartiointipalvelut	Kirjaston kameravalvonnan uudistus tehty kyllä/ei Omatoimiaikojen laajentaminen mahdollistunut kyllä/ei
Toimimme yhteistyössä Ylä-Savon Ankkurin kanssa	Nuorisotyö Koulut Ankkuri	Ankkurinuorisotyöntekijöiden vierailut kouluilla, nuorisotaloilla ja tapahtumissa

LAPINLAHTI

Kulttuuri hyvinvoinnin voimavarana

Rakenteet ja nykytilanne

Lapinlahdella on kokoonsa nähden paljon eri kokoisia kulttuuritoimijoita, joiden piirissä toimii niin kulttuurin ammattilaisia kuin harrastajiakin. Kunnan palveluista kulttuuritoimintaa tuottavat, ylläpitävät ja mahdollistavat Lapinlahden taidelukio, yksi kokoaikainen kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori sekä hyvinvointipalveluista erityisesti kansalaisopisto ja kirjasto. Tapahtumia toteutetaan pitkin vuotta usein kunnan ja eri toimijoiden yhteistyönä. Värikäs kulttuuritoiminta nähdään paikallista identiteettiä rakentavana tekijänä, joka innostaa kuntalaisia toimimaan, osallistumaan ja tapaamaan toisiaan.

Tavoite

- Hyödynnetään kulttuuria ja tapahtumia aktiivisuuden ja osallisuuden lähteenä

Tavoite: Hyödynnetään kulttuuria ja tapahtumia aktiivisuuden ja osallisuuden lähteenä

Toimenpide	Vastuutaho	Mittari/seuranta
Kulttuuriluotsitoiminnan vakiinnuttaminen	Hyvinvointiosasto Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille Pohjois-Savoon -hanke	Kulttuurin TEA, kokonaispistemäärä Kunnassa toimivien kulttuuriluotsi-vapaaehtoisten määrä
Kulttuurikasvatussuunnitelman laatiminen	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	AIKATAIKA- ja ToukoTaika –yhteistyötoimijoiden määrä
Kunnassa tuotetaan yhteisöllisiä ja kaikille avoimia tapahtumia	Hyvinvointiosasto Kulttuuriroihi-hanke	Kirjaston tapahtumat ja osallistujamäärät Kirjaston näyttelyt/vuosi Kirjaston lainamäärät
Lapinlahden kirjamessut 2027	Kirjasto	
Kirjasto tarjoaa kuntalaisille koettavaa ja luettavaa pitkin vuotta	Kirjasto	Konservatorion konsertit/vuosi
Kaikukortti-toiminta ja yhteistyö	Hyvinvointiosasto	Lapinlahtelaisten Kaikukorttien käyttömäärä/vuosi
Kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuksia kulttuurin harrastamiseen	Kansalaisopisto	Kansalaisopiston musiikin, kädentaitojen ja kuvataiteen kurssien opetustunti- ja opiskelijamäärät
Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste tarjoaa taiteen perusopetusta musiikissa	Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste	Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen oppilasmäärä ja musiikin varhaisiän opinnoissa mukana olevien määrä